

Az európai elfogatóparancs

Az európai elfogatóparancs megszületése

Az 1990-es évek végén ismerték fel az EU-ban, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés szorosabbá fűzése nélkül nem lehet eredményesen felvenni a küzdelmet a határokon átnyúló bűnözéssel. Olyan nem kívánt jelenségekkel kellett szembenézniük a tagállamoknak, mint a szervezett bűnözés, a terrorizmus, a transznacionális bűncselekmények vagy a kábítószer-kereskedelem térhódítása. Mind-mind arra figyelmeztettek, hogy a tagállamok összefogására van szükség. Anglia EU-elnökségének ideje alatt Jack Straw akkori brit belügyminiszter javaslatot tett a kölcsönös elismerés elvének büntetőjogi területen történő alkalmazására a Cardiffban 1998-ban megrendezett EU-csúcsértekezleten.¹¹⁶ 1999-ben a Tamperei Csúcstalálkozón elfogadták a Tamperei Nyilatkozatot, amely felvetette a szükségességét egy EU-n belül alkalmazandó gyorsított kiadatási eljárásnak. Elhatározták ugyanis a tagállamok, hogy egymás között megszüntetik az alakszerű kiadatási eljárást jogerősen elítélt, de büntetésük végrehajtása alól magukat kivonó személyek vonatkozásában. A Tamperei Nyilatkozat azt is tartalmazta, hogy a kiadatási eljárást egyszerűsíteni és gyorsítani kell a bűncselekmények elkövetésével gyanúsított személyek estében.¹¹⁷ A kölcsönös elismerés elvének megvalósulása az európai elfogatóparancs sikerének feltétele lett.¹¹⁸ A kölcsönös elismerés érvényesülése a büntetőjogi területen azt jelenti, hogy amikor egy tagállam igazságügyi hatósága (ügyészség

¹¹⁶ Gellér Balázs: A kölcsönös elismerés elvén alapuló bűnügyi együttműködés. In: Hollán Miklós (szerk.): Az EU mint a szabadság, a biztonság és a jog térsége. Magyarország az Európai Unióban 2004–2014. NKE Nemzetközi Intézet. Budapest, 2014. 91–92. o.

¹¹⁷ Fejes Péter: Az európai büntetőjogi integráció erősítésének lehetőségei és akadályai. PhD-értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem. Budapest, 2008. 46. o.

¹¹⁸ Bárd Petra: A kölcsönös bizalom elvével szembeni alkotmányos aggályok az európai elfogatóparancs példáján keresztül. Kriminológiai Tanulmányok 45. 2008. 192. o.

vagy bíróság) büntetés-végrehajtás foganatosítása vagy büntetőeljárás lefolytatása céljából kiadni, illetve átadni kér egy terheltet, a meghozott tagállami határozatot érvényesnek kell elismerni, és automatikusan az egész EU területén végrehajtandónak kell tekinteni.¹¹⁹ A kölcsönös elismerés a tagállamok egymás büntető igazságszolgáltatási rendszerébe vetett bizalmat intézményesíti, és kifejezetten a különböző – tagállamok közötti – eljárási akadályok feloldását eredményezi.¹²⁰

Felgyorsította a folyamatot a 2001. szeptember 11-i, Egyesült Államokat érő terrortámadás, amelyet követően néhány hónappal az EU Tanácsa életre is hívta az európai elfogatóparancsot a 2002/584/IB tanácsi kerethatározattal. A kerethatározat alapján az európai elfogatóparancs egy tagállamban kibocsátott igazságügyi hatósági határozat, amely azt a célt szolgálja, hogy egy másik tagállam a büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása végett a keresett személyt elfogja és átadja. A kerethatározat eleget tett az elvárásoknak, a hosszadalmas kiadatási eljárás helyett rövidebb határidőket írt elő. Ugyancsak jelentősége a kerethatározatnak, hogy rögzíti: az EU-tagállamok lemondanak a kettős büntethetőség feltételének alkalmazásáról harminckét bűncselekmény vonatkozásában, ha a kibocsátó tagállam joga szerint a kibocsátó tagállamban a büntetési tétel felső határa legalább háromévi szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés. Mindezek mellett az is újdonsága a kerethatározatnak, hogy bizonyos kivételektől eltekintve lehetővé teszi a saját állampolgárok átadását is egy másik tagállamnak.¹²¹

¹¹⁹ M. Nyitrai Péter: Bevezetés a nemzetközi büntetőjogba. Universitas-Győr Nonprofit Kft. Győr, 2009. 265. o.

¹²⁰ Törő Andrea: Bizonyíték-transzfer az európai bűnügyi együttműködésben – különös tekintettel az európai nyomozási határozatra. PhD-értekezés. SZTE ÁJK Doktori Iskola. Szeged, 2014. 53. o.

¹²¹ Blaskó Béla – Budaházi Árpád: Nemzetközi bűnügyi együttműködés joga. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2019.

Az európai elfogatóparancs magyarországi szabályozása

Magyarország a kerethatározatban foglaltakat 2003-ban ratifikálta, ekkor született az EU tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2003. évi CXXX. törvény. Kilenc évvel később új törvényt hoztak, az EU tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvényt (EU. bü. tv.), amely ma is hatályos.

Az EU. bü. tv.-t büntetőügyekben az EU más tagállamával folytatott együttműködés, valamint az európai elfogatóparancs alapján folytatott átadási eljárás során kell alkalmazni.¹²² A törvény nem csupán az európai elfogatóparancsot szabályozza, hanem az EU-n belüli bűnügyi együttműködés más formáit is. A szabályozás nem teljes körű, az általános eljárási szabályokat az Nbjt.¹²³, a Btk.¹²⁴ és a Be.¹²⁵ tartalmazza, a specialitásokat pedig az EU. bü. tv. Vagyis a felsorolt jogszabályokat az EU. bü. tv.-ben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Az európai elfogatóparancs esetében megszűnt a kiadatási eljárásra jellemző közigazgatási és politikai döntési szint, így azt alapvetően a tagállamok igazságügyi hatóságai közötti eljárás jellemzi. Hazánkban végrehajtó igazságügyi hatósággként kizárólag a Fővárosi Törvényszék jár el, és miután Magyarország élt a központi hatóság részvétele közbeiktatásának lehetőségével, az igazságügyért felelős minisztérium is szerepet vállal benne, azonban feladata az európai elfogatóparancsok továbbítására, illetve fogadására, valamint az ezekkel kapcsolatos hivatalos levelezésre szorítkozik.¹²⁶ A Fővárosi Törvényszék egyesbíróként jár el, határozata ellen, ha az EU. bü. tv. nem zárja ki, fellebbezésnek van helye, amelynek a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya. Ez azt jelenti, hogy a bíróság határozatai végrehajthatóak a fellebbezés benyújtása ellenére is, nem kell megvárni a fellebbezés elbírálását végző Fővárosi Ítéltábla döntését.

¹²² EU. bü. tv. 1. §

¹²³ 1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről

¹²⁴ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

¹²⁵ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

¹²⁶ Kenéz Andrea: A megerősített harmadik pillér – Az európai elfogatóparancsról. Ügyvédek Lapja 2007/3. szám. 29. o.

Az EU. bü. tv. 1. számú melléklete tartalmazza az Európai Tanács kethatározatában felsorolt katalogizált bűncselekményeket, illetve az azoknak megfelelő magyar Btk.-beli szabályozást. Az EU. bü. tv. 3. § (2) bekezdése szerint az európai elfogatóparancs alapján a terheltet az 1. számú mellékletben meghatározott bűncselekményfajták esetében fő szabály szerint a kettős büntethetőség mérlegelése nélkül át kell adni a külföldi államnak. Ha a mellékletben szerepel a bűncselekmény, viszont az európai elfogatóparancsot kibocsátó igazságügyi hatóság államának joga szerint a büntetési tétel felső határa nem éri el a háromévi szabadságvesztést, illetve szabadságelvonással járó intézkedést, az átadás akkor engedélyezhető, ha azok a cselekmények, amelyek miatt az európai elfogatóparancsot kibocsátották, a magyar törvény szerint is bűncselekménynek minősülnek. Ha a bűncselekmény nem szerepel a törvény mellékletében, vagyis nem katalogizált bűncselekmény, akkor a törvény 3. § (1) bekezdését kell alkalmazni, amely szerint a Magyarország területén tartózkodó személy a tagállam igazságügyi hatósága által kibocsátott európai elfogatóparancs alapján büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából elfogható és átadható olyan bűncselekmények esetén, amelyeknél a kibocsátó tagállam joga szerint a büntetési tétel felső határa legalább tizenkét havi szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés, vagy ha jogerősen legalább négy hónapi szabadságvesztésre, illetve szabadságelvonással járó intézkedésre ítélték. Ha az európai elfogatóparancs több bűncselekményre vonatkozik, és e bűncselekmények közül legalább egy megfelel a büntetési tétel felső határára vonatkozó előírásnak, az átadás a többi olyan bűncselekményre is engedélyezhető, amely ennek az előírásnak nem felel meg, de a magyar törvény szerint is bűncselekménynek minősül. Vagyis a többi bűncselekménynél elegendő a kettős büntethetőség.

Az európai elfogatóparancsnak szintén újdonsága, hogy a saját állampolgár átadását is lehetővé teszi bizonyos feltételek teljesülése esetén. Ha az európai elfogatóparancsot büntetőeljárás lefolytatása céljából bocsátották ki, és a keresett személy olyan magyar állampolgár, aki Magyarország

területén lakóhellyel rendelkezik, csak akkor adható át, ha a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóság megfelelő jogi garanciát nyújt arra, hogy szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés jogerős kiszabása esetén a keresett személyt kérelmére a büntetés vagy az intézkedés végrehajtására visszazállítják Magyarország területére. A másik eset, amikor az európai elfogatóparancsot szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából bocsátották ki, és a keresett személy olyan magyar állampolgár, aki Magyarország területén lakóhellyel rendelkezik. Ekkor a Fővárosi Törvényszék az európai elfogatóparancs végrehajtását megtagadja, és – ha az előzetes adatok alapján nem áll fenn a végrehajtás átvételének egyetlen megtagadási oka sem – elrendeli a keresett személy ideiglenes végrehajtási letartóztatását. Az erről szóló határozatát haladéktalanul megküldi a miniszternek, aki kezdeményezi a tagállamnál az elítélt szabadságvesztés büntetése vagy szabadságelvonással járó intézkedése végrehajtásának átvételét. Mindkét rendelkezés a terhelt reintegrációs lehetőségeit veszi figyelembe, a cél az, hogy a kiszabott büntetés végrehajtása lehetőleg abban az államban történjen meg, ahol az elítélt a legnagyobb valószínűséggel lesz képes a társadalomba visszailleszkedni. Mindehhez azonban szükség van arra is, hogy a terhelt az átadásába beleegyezzen, vagyis beleegyezése nélkül nem kerülhet sor az átadására.

Az európai elfogatóparancs megtagadása

Az EU. bü. tv. 5. §-a rendelkezik azokról az okokról, amelyek esetén nem kerülhet sor az európai elfogatóparancs teljesítésére. Ha az alábbi okok közül valamelyik fennáll, az európai elfogatóparancsot meg kell tagadni:

- az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény magyar joghatóság alá tartozik, és a bűncselekményre a magyar törvény szerint közkegyelem terjed ki (Magyarország büntetőeljárás folytathatott volna az érintettel szemben, de a bűncselekmény a meghirdetett amnesztia hatálya alá tartozik);¹²⁷

¹²⁷ European e-Justice: Európai elfogatóparancs

- a terhelt ellen az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény miatt egy másik tagállamban már olyan határozatot hoztak, amely a büntetőeljárás megindításának akadályát képezi, vagy amely alapján a büntetést már végrehajtották, annak végrehajtása folyamatban van, vagy a jogerős ítéletet hozó tagállam joga szerint az nem hajtható végre;
- gyermekkorú az átadni kért személy;
- nem katalogizált a bűncselekmény, és Magyarországon nem minősül bűncselekménynek;
- a terhelt olyan magyar állampolgár, aki Magyarország területén lakcímmel rendelkezik, és a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóság nem nyújt megfelelő jogi garanciát arra, hogy szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés jogerős kiszabása esetén a terhelt kérelmére a büntetés vagy az intézkedés végrehajtására visszaszállítják Magyarországra területére;
- az európai elfogatóparancs végrehajtása súlyosan sértené a büntetőeljárás során a terheltet megillető, nemzetközi szerződésben vagy európai uniós jogi aktusban rögzített alapvető jogokat;¹²⁸
- az európai elfogatóparancsot szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából bocsátották ki, és a bíróság elrendeli az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény miatt a terhelt ideiglenes végrehajtási letartóztatását, vagy a jogerős szabadságvesztés büntetést kiszabó, illetve szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó tagállami határozat végrehajtását;¹²⁹
- a terhelt olyan magyar állampolgár, aki Magyarország területén lakcímmel rendelkezik, az európai elfogatóparancsot pedig szabadság-

Forrás: https://e-justice.europa.eu/content_european_arrest_warrant-90--maximize-hu.do
Letöltés ideje: 2018.03.17.

¹²⁸ EU. bü. tv. 5. § (1) bekezdés

¹²⁹ EU. bü. tv. 5. § (3) bekezdés

vesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából bocsátották ki vele szemben, de ő az átadásába nem egyezik bele;

- az európai elfogatóparancsot olyan határozat végrehajtása céljából bocsátották ki, amelyet a terhelt távollétében hoztak (bizonyos garanciák teljesülése esetében az európai elfogatóparancs mégis végrehajtható).¹³⁰

A törvény olyan okokat is ismer, amelyek fennállása esetén a Fővárosi Törvényszék mérlegel, és eldönti, végrehajtható-e az európai elfogatóparancs:

- az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény miatt a terhelt ellen Magyarország területén büntetőeljárás van folyamatban;
- a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény miatt a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást, illetve az eljárást megszüntette;
- az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény magyar joghatóság alá tartozik, és a magyar törvény szerint a büntet-hetőség vagy a büntetés elévült;
- a terheltet egy harmadik államban ugyanazon cselekmény miatt jogerősen felmentették vagy jogerősen elítélték, feltéve, hogy a büntetést már végrehajtották, annak végrehajtása folyamatban van, vagy a jogerős ítéletet hozó állam joga szerint az nem hajtható végre;
- az európai elfogatóparancs olyan bűncselekményre vonatkozik, amelyet egészben vagy részben Magyarország területén követtek el.¹³¹

¹³⁰ EU. bü. tv. 5. § (6) bekezdés

¹³¹ EU. bü. tv. 5. § (2) bekezdés

Ha az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény miatt a terhelt ellen Magyarország területén büntetőeljárás van folyamatban, a Fővárosi Törvényszék az európai elfogatóparancs végrehajtásáról a magyar büntetőeljárást folytató bíróság vagy ügyészség álláspontjának figyelembevételével dönt. A döntés eredménye lehet egyrészt, hogy a Fővárosi Törvényszék a terhelt átadását ahhoz a feltételhez köti, hogy az európai elfogatóparancsot kibocsátó tagállam a magyar büntetőeljárást vegye át. Ez azt a célt is szolgálja, hogy ne legyen két büntetőeljárás ugyanazon személy ugyanazon ügyében. Ha a Fővárosi Törvényszék a megtagadás mellett dönt, megteszi a szükséges intézkedést a büntetőeljárás Magyarországon történő lefolytatása végett.¹³² Vagyis mindkét esetben az a cél is vezérli a bíróságot, hogy elkerülhető legyen a kétszeres eljárás.

Az EU. bü. tv. 3. § (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtása nem tagadható meg az adókkal és az illetékekkel, a vámokkal és a devizával kapcsolatos bűncselekmények esetén amiatt, hogy a magyar jog nem ismer ugyanolyan adót, illetéket, valamint vámmal, illetve adóval, illetékkal azonos hatású díjat, vagy nem tartalmaz ugyanolyan típusú szabályokat az adó-, illeték-, valamint vám- és devizasabályozás terén, mint a kibocsátó tagállam joga.

Az európai elfogatóparancs végrehajtása

Ha valakivel szemben európai elfogatóparancsot bocsátottak ki vagy nemzetközi körözést rendeltek el, és Magyarországon elfogják, kötelező az őrizetét elrendelni, és a bíróság elé kell állítani. Az őrizet tartama összhangban a Be.-vel, hetvenkét óráig tarthat.¹³³ Ha a terheltnek nincs meghatalmazott védője, az őrizetet foganatosító szerv a terhelt elfogását követően haladéktalanul védőt rendel ki. A magyar nyelv nem ismerése esetén a terheltet tolmács közreműködésével tájékoztatják a SIS-ben elhelyezett figyelmeztető jelzés tartalmáról. Erről értesítik a védőt, és magáról az intézkedésről az eljáró hatóság jegyzőkönyvet készít. Egyidejűleg arról is tájékoztatják a

¹³² EU. bü. tv. 5. § (10) bekezdés

¹³³ EU. bü. tv. 7. § (1) bekezdés

terheltet, hogy jogában áll az európai elfogatóparancsot kibocsátó tagállamban – annak szabályai szerint – ügyvédet megbízni, és ennek érdekében a kibocsátó tagállam illetékes hatóságától segítséget kérni.

A Fővárosi Törvényszék az európai elfogatóparancs végrehajtása kérdésében egyesbíróként eljárva tárgyalást tart. Ha a terhelt a magyar nyelvet nem ismeri, a bíróság tolmácsot rendel ki részére. A tárgyalás megkezdését követően a bíró ismerteti az európai elfogatóparancsot, majd felhívására az ügyészség ismerteti indítványát. Ezt követően a bíró megállapítja a terhelt személyazonosságát, tájékoztatja a terheltet az eljárás lényegéről, eljárási jogairól, valamint az egyszerűsített átadás lehetőségéről és annak jogkövetkezményeiről, továbbá a specialitás szabályáról és annak alkalmazhatóságáról. A bíróság a terheltet nyilatkoztatja arra nézve, hogy az átadásába beleegyezik-e, valamint a specialitás szabályának alkalmazásáról lemond-e. Az átadásba való beleegyezés azt jelenti a terhelt számára, hogy nem vitatja az átadásának körülményeit, hozzájárul ahhoz, hogy minél hamarabb átadják az európai elfogatóparancsot kibocsátó tagállamnak. A specialitás szabálya azt jelenti, hogy az átadott személlyel szemben az átadása előtt elkövetett, az átadásának alapjául szolgáló bűncselekménytől különböző egyéb bűncselekmény miatt nem indítható büntetőeljárás, nem ítéltető el, és egyéb módon sem fosztható meg szabadságától.¹³⁴ A specialitás szabályának alkalmazásáról lemondhat a terhelt. Mind a beleegyezés, mind a lemondás jellemzője, hogy nem vonható vissza.

A törvényes figyelmeztetéseket követően a bíróság a terheltet kihallgatja. Ha a terhelt vallomást tesz, a Fővárosi Törvényszék a terheltet különösen az átadás feltételeit befolyásoló körülményekre nézve hallgatja ki.¹³⁵ Az átadási tárgyalás során nem zajlik bizonyítás felvétel (annak ellenére nevezik tárgyalásnak, hogy a keretében nem kerül sor bizonyításra), az egyetlen célja a tárgyalásnak, annak tisztázása, hogy a terhelt átadható-e az európai elfogatóparancsot kibocsátó államnak.

¹³⁴ EU. bü. tv. 30. § (1) bekezdés

¹³⁵ EU. bü. tv. 7. §

Az EU. Bü. tv. 13. § (1) bekezdése alapján, ha az átadás feltételei fennállnak, a bíróság nem ügydöntő végzéssel elrendeli a terhelt átadási letartóztatását és átadását. Megtagadási ok esetén a bíróság megtagadja az európai elfogatóparancs végrehajtását. Bármelyik döntés is szülessen, a miniszter tájékoztatja a döntésről a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóságot. Legyen szó átadásról vagy annak megtagadásáról, a tárgyaláson kihirdetett határozattal szemben az ügyész, a terhelt és a védője nyomban, még a tárgyaláson jelentheti be a fellebbezést, amelyet a Fővárosi Ítéltábla bírál el.

Az európai elfogatóparancs jellemzője a gyorsaság, ezt szolgálja az EU. bü. tv. 16. § (1) bekezdése, amely szerint az európai elfogatóparancs végrehajtásáról és az átadásról szóló véglegessé vált nem ügydöntő végzést, ha a terhelt beleegyezik az átadásába, a beleegyezés kinyilvánítását követő tíz, ha nem egyezik bele, az elfogását követő hatvan napon belül kell meghozni. Ez utóbbi határidő legfeljebb harminc nappal meghosszabbítható, az átadásba való beleegyezés esetén pedig tíz nappal. Ha a terhelt az átadásba beleegyezett, és az egyszerűsített átadásról való döntés meghozatalához kizárólag a tagállami igazságügyi hatóság által nyújtott garancia beszerzése szükséges, a Fővárosi Törvényszék a tagállami garancia megérkezését követően az ideiglenes átadási letartóztatásban lévő terhelt átadási letartóztatását és egyszerűsített átadását az ügyiratok alapján is elrendelheti. E lehetőségéről a terheltet az ideiglenes átadási letartóztatás elrendelésekor tájékoztatja is a bíróság.

A terhelt átadásáról a NEBEK a rendőrség (Készenléti Rendőrség) közreműködésével gondoskodik. A terheltet legkésőbb az európai elfogatóparancs végrehajtásáról és az átadásról szóló határozat jogerőre emelkedésétől (jellemzően az átadás ügyében tartott tárgyalás napján jogerőre is emelkedik az átadásról szóló határozat) számított tíz napon belül átadják a kibocsátó tagállam illetékes hatóságának, amely határidő elháríthatatlan akadály esetén a bíróság által tíz nappal meghosszabbítható. Ezen felül az átadás csak különös méltánylást érdemlő emberiségi okokból (például az átadás végrehajtása veszélyeztetné a terhelt életét vagy egészségét) halaszt-

ható el. Ebben az esetben a Fővárosi Törvényszék értesíti a kibocsátó igazságügyi hatóságot a halasztásról, illetve annak okáról, és az átadásra új időpontot tűz ki, de az átadásra ekkor is tíz nap áll rendelkezésre. A magyar bírósági gyakorlat alapján nagyon ritka, hogy hosszabbítás történjen.

Az európai elfogatóparancs kibocsátása

Az EU. bü. tv. 25. § (1) bekezdése alapján a terhelten szemben – feltéve, hogy a bűncselekmény tárgyi súlya ezt indokolja – a bíróság európai elfogatóparancsot bocsáthat ki az EU valamely tagállamában történő elfogása és átadása érdekében büntetőeljárás lefolytatása, illetve szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából. Európai elfogatóparancs kibocsátására a Magyarország területére kiterjedő hatályú elfogatóparancs kibocsátását követően, vagy azzal egyidejűleg kerülhet sor. Előfordulhat, hogy a Magyarország területére kiterjedő hatályú elfogatóparancsot nem bíróság bocsátotta ki. Ilyenkor az európai elfogatóparancs kiadására az ügyészség vagy a nyomozó hatóság által kibocsátott és ügyészségi jóváhagyással ellátott elfogatóparancs alapján kerülhet sor. Ha tehát nincs elfogatóparancs, az európai elfogatóparancs kibocsátására sem kerülhet sor.¹³⁶

Az EU. bü. tv. 25. § (2) bekezdése alapján főszabály szerint az európai elfogatóparancs büntetőeljárás lefolytatása céljából olyan cselekmények esetén bocsátható ki, amelyeknél a Btk. szerint a büntetési tétel felső határa legalább egyévi szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés. Ha a szabadságvesztés büntetést kiszabó vagy a szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó határozatot már meghozták, európai elfogatóparancs csak akkor adható ki, ha a kiszabott büntetés vagy az alkalmazott intézkedés tartama legalább négy hónap. Az EU. bü. tv. 25. § (3) bekezdése azt is feltételül szabja az európai elfogatóparancs vádemelést követő kibocsátásának, hogy az ügyészség végrehajtandó szabadságvesztés

¹³⁶ Fantoly Zsanett–Budaházi Árpád: Büntető eljárásjogi ismeretek I. Statikus rész. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2019.

büntetés kiszabására vagy javítóintézeti nevelés alkalmazására tett indítványt.

A külföldön fogva tartásban lévő terhelttel szemben európai elfogatóparancs a törvényi feltételek fennállta esetén is csak akkor bocsátható ki, ha a terhelt részvétele a büntetőeljárásban, illetve jelenléte az eljárási cselekményeken eljárási jogsegélykérelem előterjesztése nélkül nem vagy nem megfelelően biztosítható. A bűncselekmény tárgyi súlya, illetve az ügy megítélése is indokolhatja az európai elfogatóparancs kibocsátását, ha a terhelt külföldön van fogva tartásban.¹³⁷

A bíróság a miniszternek és a NEBEK-nek küldi meg az európai elfogatóparancsot, amelyet le kell fordítani a végrehajtó tagállam hivatalos nyelvére vagy hivatalos nyelveinek egyikére, amennyiben a végrehajtó tagállam azt magyar nyelven nem fogadja el.¹³⁸ A bíróság az európai elfogatóparancsban kérheti azon tárgyak lefoglalását és átadását, amelyek bizonyítási eszközként felhasználhatók, vagy amelyeket a terhelt a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett.¹³⁹

A keresett személy átvételéről a NEBEK a rendőrség közreműködésével gondoskodik. Ha szomszédos országból történik az átvétel, ebben az esetben is általában a határátkelőhelyeken kerül sor az átvételre, ha pedig nem szomszédos országból szükséges a terhelt Magyarországra szállítása, általában légi úton történik.

Az európai nyomozási határozat

Az eljárási jogsegélyek közül az európai nyomozási határozatot ismertetjük. Az európai nyomozási határozat a büntetőeljárásban a bíróság vagy az ügyészség által kibocsátott, továbbá a nyomozó hatóság által kibocsátott és az ügyészség által jóváhagyott jogsegélykérelem, amely bizonyíték megszerzése céljából egy vagy több eljárási cselekmény végrehajtására, illetve bizonyítási eszköz átadására irányul. Az európai nyomozási határozat célja

¹³⁷ EU. bü. tv. 25. § (3a) bekezdés

¹³⁸ EU. bü. tv. 25. § (6) bekezdés

¹³⁹ EU. bü. tv. 25. § (7) bekezdés

tehát a bizonyítékszerzés a büntetőeljárásokban, de hatálya kiterjed egyes bűnügyi vonatkozású és pontos kritériumoknak megfelelő közigazgatási eljárásokra is.¹⁴⁰

Főszabály szerint az európai nyomozási határozat magyarországi végrehajtására a járásbíró vagy az európai nyomozási határozat alapjául szolgáló bűncselekmény tekintetében a Be. alapján hatáskörrel rendelkező ügyészség rendelkezik hatáskörrel. Ha ez nem állapítható meg, a járási ügyészség rendelkezik hatáskörrel. Az illetékességet az európai nyomozási határozatban megjelölt eljárási cselekmény elvégzésének helye alapozza meg. Ha az eljárási cselekmény vagy eljárási cselekmények elvégzésének több helyszíne állapítható meg, vagy az eljárási cselekmény elvégzésének helye nem állapítható meg, a megelőzés szabálya következtében az a bíróság vagy ügyészség jár el, amelyik az ügyben korábban intézkedett. A legfőbb ügyészség vagy a felettes ügyészség rendelkezése alapján a hatékonyság érdekében hatáskörrel és illetékességgel nem rendelkező ügyészség is teljesítheti a jogsegélyt. A bíróság vagy az ügyészség az európai nyomozási határozat átvételéről haladéktalanul, de legkésőbb az átvételtől számított hét napon belül tájékoztatja a tagállami hatóságot.¹⁴¹ Főszabály szerint a tagállami igazságügyi hatóság által kibocsátott európai nyomozási határozat fogadására a magyar ügyészség, illetve bíróság közvetlenül jogosult, és végrehajtása során a tagállami hatóság és a magyar igazságügyi hatóság egymással közvetlenül tart kapcsolatot.¹⁴²

A bíróság vagy az ügyészség az európai nyomozási határozat átvételét követően haladéktalanul megvizsgálja, hogy az európai nyomozási határozat végrehajtásának feltételei a magyar jogszabályok alapján fennállnak-e, és nem ügydöntő végzéssel dönt annak végrehajtásáról. A döntésnek legkésőbb az európai nyomozási határozat kézhezvételétől számított harminc napon belül kell megszületnie. Ez a határidő harminc nappal hosszabbítható. A magyar igazságügyi hatóság hozhatja azt a döntést, hogy intézkedik

¹⁴⁰ Törő Andrea (2014): Bizonyíték-transzfer az európai bűnügyi együttműködésben – különös tekintettel az európai nyomozási határozatra. PhD-értekezés. Szeged, SZTE ÁJK Doktori Iskola. 81. o.

¹⁴¹ EU. bü. tv. 36-37. §§

¹⁴² EU. bü. tv. 38. §

az európai nyomozási határozatban megjelölt eljárási cselekmény elvégzéséről, ha az eljárási cselekmény elvégzésének feltételei fennállnak, vagy azt is teheti, hogy megtagadja az európai nyomozási határozat végrehajtását.¹⁴³

Az európai nyomozási határozat végrehajtása megtagadható, ha:

- az súlyosan sértené a büntetőeljárás során a terheltet megillető, nemzetközi szerződésben vagy európai uniós jogi aktusban rögzített alapvető jogokat;
- sértené Magyarország alapvető nemzetbiztonsági érdekét;
- veszélyeztetné az informátor, a bizalmi személy, a magyar hatósággal titkosan együttműködő más személy vagy a fedett nyomozó személyét, illetve tevékenységét;
- sértené a kettős büntethetőség elvét;
- a megjelölt eljárási cselekmény a magyar jogszabályok szerint nem ismert, vagy elvégzésének feltételei a magyar jogszabályok szerint nem állnak fenn;
- az alapjául szolgáló cselekményt Magyarországon vagy egy másik tagállamban jogerősen elbírálták, vagy a cselekmény érdeméről olyan határozatot hoztak, amely – a határozatot hozó tagállam joga alapján – azonos cselekmény vonatkozásában újabb büntetőeljárás megindításának akadályát képezi;
- az eljárási cselekménnyel érintett személy Magyarországon mentelmi jogon vagy nemzetközi jogon alapuló mentességet élvez, és mentelmi jogát, illetve mentességét az arra jogosult nem függesztette fel;
- az európai nyomozási határozatot nem szabályszerűen vagy nem magyar, angol, német vagy francia nyelven terjesztették elő;
- az európai nyomozási határozat oly mértékben hiányos, pontatlan, hogy erre figyelemmel nem hajtható végre, és a kiegészítésre, il-

¹⁴³ EU. bü. tv. 39. § (1)-(3) bekezdés

letve kijavításra tűzött határidő eredménytelenül telt el, vagy az európai nyomozási határozat a kiegészítést, illetve a kijavítást követően sem hajtható végre.¹⁴⁴

Ha a tagállami hatóság az európai nyomozási határozatot visszavonja, a bíróság vagy az ügyészség az európai nyomozási határozat végrehajtását megszünteti.¹⁴⁵ Európai nyomozási határozat alapján a tagállam által kért bármely, a Be. alapján végrehajtható, bizonyítási eszköz beszerzésére alkalmas eljárási cselekmény elvégezhető, ha arra az európai nyomozási határozat alapjául szolgáló bűncselekmény miatt magyar büntetőeljárásban is sor kerülhetne. A tagállami hatóság kérelmére az eljárási cselekmény elvégzése során a tagállami hatóság által megjelölt szabályokat és technikai módszert kell alkalmazni, feltéve, hogy az nem összeegyeztethetetlen a magyar jogrendszer alapelveivel. Ha a bíróság vagy az ügyészség a tagállami hatóság által megjelölt szabályok és technikai módszerek alkalmazását nem tudja teljesíteni, erről a tagállami hatóságot haladéktalanul tájékoztatja, és megjelöli azokat a feltételeket, amelyekkel a végrehajtás teljesíthető.

Az európai nyomozási határozatban megjelölt eljárási cselekményt – a tagállami hatóság soron kívüli végrehajtásra irányuló kérelmére, valamint az eljárási cselekmény elvégzésének meghatározott időpontjára figyelemmel – legkésőbb az európai nyomozási határozat végrehajtásáról szóló döntés meghozatalát követő kilencven napon belül kell elvégezni. Ha nem végezhető el, a bíróság vagy az ügyészség a késedelem okainak megjelölése mellett erről haladéktalanul tájékoztatja a tagállami hatóságot, megjelöli az eljárási cselekmény elvégzéséhez szükséges időtartamot, és egyeztetést folytat a tagállami hatósággal az eljárási cselekmény elvégzésének megfelelő ütemezéséről.¹⁴⁶ A törvény bizonyos feltételeik teljesülése esetén a bíróság vagy az ügyészség a tagállami hatóság kérésére engedélyezi, hogy a tagállam valamely hatóságának tagja az eljárási cselekmény elvégzése során jelen legyen. A bíróság, az ügyészség vagy ezek megbízása alapján a

¹⁴⁴ EU. bü. tv. 40. § (1) bekezdés

¹⁴⁵ EU. bü. tv. 45. § (3) bekezdés

¹⁴⁶ EU. bü. tv. 46. §

nyomozó hatóság haladéktalanul vagy a tagállami hatóság által megjelölt időpontban átadja a tagállami hatóságnak az eljárási cselekmény elvégzése során megszerzett, illetve a már rendelkezésére álló bizonyítási eszközöket, valamint az azzal kapcsolatos iratokat.¹⁴⁷ Ugyanúgy, ahogy más Magyarországon végzett eljárási cselekmény esetén, az európai nyomozási határozat végrehajtása során hozott határozat vagy intézkedés ellen is lehetőség nyílik jogorvoslatra. Az EU. bü. tv. 50. § (1) bekezdése arról is rendelkezik, hogy maga a külföldi állam által elrendelt európai nyomozási határozat nem támadható, mivel azt külföldi államban hozták, vagyis a Magyarországon végzett eljárási cselekmény végrehajtása kapcsán lehet csak panaszt tenni (ügyészségi vagy nyomozó hatósági intézkedés esetén), valamint akkor, ha például a Magyarországon végzett kutatás keretében lefoglalási határozat születik, a lefoglalás ellen szintén lehetőség van jogorvoslatra: panasszal lehet élni az ügyészségi vagy nyomozó hatósági lefoglalás esetén, fellebbezéssel pedig a bíróság által elrendelt lefoglalással szemben. Az európai nyomozási határozatban megjelölt eljárási cselekmény elrendelése ellen is helye van jogorvoslatnak, de azt nem a Be. alapján lehet megtenni, hanem a tagállam joga szerint. Erről a bíróság vagy az ügyészség az érintett személyt tájékoztatja. Az európai nyomozási határozat ellen benyújtott jogorvoslati indítványt a Magyarországon eljáró hatóság haladéktalanul továbbítja a tagállami hatóságnak.

A magyar hatóság is élhet az európai nyomozási határozat lehetőségével. Főszabály szerint az európai nyomozási határozatban bármely, a Be. szerinti, bizonyítási eszköz beszerzésére alkalmas eljárási cselekmény elvégzését kezdeményezhetik, ha az a büntetőeljárásban szükséges és arányos. További feltétel, hogy az európai nyomozási határozatban megjelölt eljárási cselekmény a magyar jogszabályok szerint is elvégezhető legyen. Nem szabad tehát olyat kérni a külföldi államtól, amire Magyarországon nem lenne lehetőség. Európai nyomozási határozatot hivatalból, illetve a terhelt vagy a védő indítványára az a bíróság vagy ügyészség bocsáthat ki, amely előtt a büntetőeljárás folyamatban van.

¹⁴⁷ EU. bü. tv. 49. § (1) bekezdés

A nemzetközi bűnügyi jogsegély

Míg az EU-n belül a nemzetközi bűnügyi együttműködésre vonatkozó speciális szabályokat az EU. bü. tv. tartalmazza, addig az EU-n kívüli államok vonatkozásában az Nbjt.-t kell alkalmazni, ha nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy ha Magyarország egy másik állammal jogsegéllyel kapcsolatos nemzetközi szerződést kötött, akkor a nemzetközi szerződésben foglaltakat kell irányadónak tekinteni, ha az eltérő előírásokat tartalmaz az Nbjt.-hez képest. Ebből az következik, hogy a Nbjt. szabályai akkor is alkalmazandók, ha valamely állammal hatályban lévő nemzetközi szerződése van hazánknak, viszont abban az esetben, ha az államközi egyezés valamely rendelkezésében eltér a törvénytől, a nemzetközi szerződés rendelkezését kell figyelembe venni. Az Nbjt. a 10. §-ban azt is meghatározza, hogy a törvény eltérő rendelkezésének hiányában a Btk.-t és a Be.-t a nemzetközi bűnügyi jogsegélyforgalomban is megfelelően kell alkalmazni. Szintén fontos rendelkezése a törvénynek az úgynevezett közrendi klauzula, amely szerint a jogsegély iránti megkeresés nem teljesíthető és nem terjeszthető elő, ha az sértené Magyarország közrendjét, illetve alapvető nemzetbiztonsági érdekét.¹⁴⁸ Ennek a teljesíthetőségi akadálnak az esetleges fennállását az igazságügyért felelős miniszter (miniszter), illetve a legfőbb ügyész vizsgálja. A bűnügyi jogsegély jellemzője, hogy a miniszter vagy a legfőbb ügyész teljesíti, illetve kéri.

A Nbjt. meghatározza azokat a feltételeket is, amikor jogsegély iránti megkeresés teljesíthető vagy terjeszthető elő:

- a cselekmény mind a magyar jog, mind a külföldi állam joga szerint büntetendő;
- a jogsegély nem politikai bűncselekményre, vagy azzal szorosan összefüggő egyéb bűncselekményre és nem katonai bűncselekményre vonatkozik.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Nbjt. 2. § (1) bekezdés

¹⁴⁹ Nbjt. 5. § (1) bekezdés

Ha nem teljesül a feltétel, hogy a cselekmény mind a magyar jog, mind a külföldi állam joga szerint büntetendő legyen, ennek ellenére a megkeresés teljesíthető, ha a megkeresett állam e tekintetben is biztosítja a viszonzosságot. Ebben az esetben az eljárási jogsegély iránti megkeresés teljesítésére a járási ügyészség rendelkezik hatáskörrel. A másik feltételnél nem tekinthető a cselekmény politikai bűncselekménynek, ha annak elkövetésénél (figyelemmel az összes körülményre, így a bűncselekmény által elérni kívánt célra, a bűncselekmény indítékára, az elkövetés módjára, a felhasznált vagy kilátásba helyezett eszközökre) a bűncselekmény köztörvényi jellege túlnyomó a politikaihoz képest. Ha szándékos emberölést követtek el, illetve a bűncselekmény szándékos emberölést is magában foglal, úgy kell tekinteni, hogy a bűncselekmény köztörvényi jellege túlnyomó a politikaihoz képest.

Az Nbjt. az alábbi jogsegélyformákat ismeri:

- a kiadatás;
- a büntetőeljárás átadása, illetve átvétele;
- szabadságelvonással járó büntetés vagy ilyen intézkedés végrehajtásának átvétele;
- illetve átengedése;
- a vagyonelkobzás, elkobzás vagy ezzel azonos hatású büntetés vagy intézkedés;
- végrehajtásának átvétele, illetve átengedése;
- az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele vagy ezzel azonos hatású;
- büntetés vagy intézkedés végrehajtásának átvétele, illetve átengedése;
- az eljárási jogsegély;
- feljelentés külföldi államnál.

A terjedelmi korlátok miatt ezek közül a kiadatást, a büntetőeljárás átadását és átvételét, valamint a feljelentés a külföldi államnál jogsegélyfajtákat mutatjuk be röviden.

A kiadatás

A hagyományosan horizontális jellegű, a szuverén államok együttműködésén alapuló¹⁵⁰ kiadatás irányulhat büntetőeljárás lefolytatására, valamint szabadságvesztés büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtására. Büntetőeljárás lefolytatása céljából akkor van helye kiadatásnak, ha mind a magyar törvény, mind a megkereső állam törvénye szerint az a cselekmény, ami miatt a kiadatást kérik, bűncselekmény. Az Nbjt. 11. § (2) bekezdése azt is a kiadatás feltételül szabja, hogy mind a magyar törvény, mind a megkereső állam törvénye szerint legalább egy évi szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt kérjék a kiadatást. Ha a kiadatást a megkereső ország szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kéri, akkor teljesíthető, ha a kiszabott szabadságvesztés vagy az alkalmazott intézkedés még végrehajtható része a hat hónapot meghaladja. A Nbjt. 12. §-a azt is meghatározza, hogy mikor nincs helye kiadatásnak. Ezek egy része hasonló az európai elfogatóparancs megtagadási okaihoz. A további feltételeket az Nbjt. 13–15. §§ tartalmazzák.

A kiadatás iránti megkereséseket a miniszter fogadja. Ha a közrendi klauzula nem zárja ki a kiadatási kérelem teljesítését, haladéktalanul megküldi a Fővárosi Törvényszéknek, amely egyesbíróként jár el. Határozata ellen, ha a törvény nem zárja ki, fellebbezésnek van helye, melyet a Fővárosi Ítéltábla bírál el tanácsülésen. Ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a terhelt kiadható, a miniszter eldönti, hogy kiadja-e. Ha a bírósági döntés értelmében nem adható ki a terhelt, a miniszter megtagadja a kiadatást. Ha a miniszter a kiadatás mellett dönt, a kiadott személy átadásáról a NEBEK a rendőrség közreműködésével gondoskodik.¹⁵¹

¹⁵⁰ M. Nyitrai Péter: Az együttműködési kötelezettség alapvető jellemzői a szuverén államok és a nemzetközi büntetőbíróságok kapcsolatrendszerében. *Kül-Világ* 2012/4. szám. 18. o.

¹⁵¹ Nbjt. 26-27. §§

Magyarország is megkereshet külföldi államot kiadatás végett. A kiadási megkeresés büntetőeljárás lefolytatása céljából történhet, valamint szabadságvesztés büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása érdekében. Az Nbjt. 32. § (1) bekezdése alapján, ha külföldön tartózkodó olyan terhelt ellen kell büntetőeljárást lefolytatni, akivel szemben kiadatásnak van helye, és a bűncselekmény tárgyi súlya ezt indokolja, a bíróságnak lehetősége van nemzetközi elfogatóparancs kibocsátására. Erre sor kerülhet a nyomozás során és a bírósági eljárásban egyaránt, valamint a büntetés-végrehajtási szakaszban is. Büntetőeljárás lefolytatása céljából a vádirat benyújtását követően csak akkor van lehetőség rá, ha a vádiratban, illetve a vád módosítása vagy kiterjesztése során az ügyészség végrehajtandó szabadságvesztés büntetés kiszabására vagy javítóintézeti nevelés alkalmazására tett indítványt.

A büntetőeljárás átadása és átvétele

A büntetőeljárás átadható, ha célszerű, hogy azt más állam hatósága folytassa le. A célszerűség vizsgálatánál különösen az elkövetés helyére, a terhelt tényleges tartózkodási helyére, valamint a sértett érdekeire vannak figyelemmel. Előfordulhat, hogy a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekmény miatt a megkeresett államban már büntetőeljárás van folyamatban, vagyis folyik a nyomozás vagy a bírósági eljárás az adott bűncselekmény miatt. Ez nem akadály azonban annak, hogy a büntetőeljárás átadására kerüljön sor, vagy a büntetőeljárás átadására irányuló megkeresés előterjesztésére.¹⁵² A büntetőeljárás átadását a vádirat benyújtásáig az ügyészség a legfőbb ügyésznél, azt követően a bíróság a miniszternél kezdeményezi.

Az Nbjt. a büntetőeljárás átvételéről is rendelkezik. A külföldi államban folyamatban lévő büntetőeljárás akkor vehető át, ha célszerű, hogy azt Magyarországon folytassák le. A célszerűséget megalapozhatja, ha például a bűncselekményt Magyarországon követték el, vagy a terhelt ténylegesen Magyarországon tartózkodik, esetleg a sértett Magyarországon élő magyar

¹⁵² Nbjt. 37. § (1)-(2) bekezdés

állampolgár. Az átvételnek nem akadálya, hogy a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekmény miatt Magyarországon már büntetőeljárás van folyamatban. A büntetőeljárás átvétele érdekében a legfőbb ügyész keresheti meg a külföldi államot, ahol a büntetőeljárás folyamatban van.¹⁵³ Ha a megkeresett állam átadja Magyarországnak a büntetőeljárást, az átvételről is a legfőbb ügyész dönt.

Feljelentés külföldi államnál

A külföldi államnál tett feljelentésre akkor kerülhet sor, ha az ügyre Magyarországnak nincs joghatósága, vagy a büntetőeljárás megindítását Magyarországon a legfőbb ügyészség nem rendeli el (a legfőbb ügyészség dönt a büntetőeljárás megindításáról, ha például a nem magyar állampolgár külföldön olyan cselekményt követ el, amely a magyar Btk. szerint bűncselekmény, és az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő). Szintén helye van a feljelentés külföldi államnál történő megtételének, ha a büntetőeljárás megszüntetése esetén a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekmény tekintetében külföldi állam joghatósága állapítható meg, és az ügy elbírálására joghatósággal rendelkező külföldi államban a büntetőeljárás eredményes lefolytatása várható. A vádemelésig az ügyészség a legfőbb ügyésznél, azt követően a bíróság a miniszternél kezdeményezheti feljelentés megtételét a külföldi államnál. A feljelentés megtételéről a legfőbb ügyész vagy a miniszter dönt, amelyről tájékoztatja a kezdeményező ügyészséget, illetve bíróságot. A külföldi államnál tett feljelentés önmagában nem akadálya a büntetőeljárás későbbi folytatásának, vagyis nem jelenti végleges megszüntetését az eljárásnak, új körülmény esetén a büntetőeljárás később folytatódhat.

¹⁵³ Nbjt. 43. § (1)-(3) bekezdés